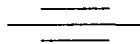

A választott könyv nagyon alkalmasnak bizonyult arra, hogy a tanulók élénk képzelőerejét megmozgassa, s eddig tanult, szerzett nyelvi ismereteikről bebizonyítsa, hogy váratlan helyzetekben, idegen tanárral is jól alkalmazhatók.

KECSKÉS ISTVÁN
Általános Iskola
Nyírbogát

Az értelem szerepe az igekötős igék helyesírásában

A Nemzeti Alaptanterv igen tág teret biztosít a szaktanároknak arra, hogy keressék azokat a módszereket, amelyeknek segítségével a legeredményesebben oldhatják meg a nyelvi nevelési feladatokat. Világossá kell tenni a tanárok számára, hogy a nyelvtani meghatározások és a helyesírási szabályok megtanítása nem cél, hanem eszköz a tanulók logikus gondolkodásának, szóbeli és írásbeli kifejezőképességének, valamint helyesírási készségének fejlesztésére.

Mindenekelőtt a meghatározások és a szabályok tételéből indulok ki, amely minden szaktanárnak elsősorban megragadja a figyelmét, és véglegesen szakítani azzal az itt-ott még fellelhető módszerrel, amely a szabályok és meghatározások elsődlegességéből indul ki, nem pedig a sok-sok gyakorlás útján jut el egy általános szabályhoz, amely egyben a tanulók logikus gondolkodásának kimunkálásához vezet. Nem a teljességre törekvés a cél, hanem a tanulókkal elsajátíttatni, megismertetni azokat a legalapvetőbb helyesírási tudnivalókat, amelyek elengedhetetlenül szükségesek az élet minden területén, hiszen a nyelv szoros kapcsolatban van az étellel, a gyakorlattal, a gondolkodással.

A nyelvet mint élő jelenséget vizsgáljuk, s mindenkor az élőbeszédből indulunk ki egy-egy nyelvi tény vizsgálatánál. Az élőbeszédben gyakran találkozunk olyan mondatokkal, amelyek lépten nyomon okot adnak a helyesírási hiba elkövetésére, a helytelen értelmezésre. Ez akkor jelentkezik leginkább, amikor az ember tudatában egy tárgyról, jelenségről egységes gondolatot írásban közlünk. Az egyszerűnek hitt mondat szerkesztésünk bonyolult helyesírási probléma megoldása elé állít bennünket.

Mivel feladatunk a magyar nyelv szépségének, tisztaságának megőrzése, továbbfejlesztése, a helyes beszéd és a helyesírás állandó tudatosítása oktató–nevelő munkánk keretén belül és az élet minden területén, úgy oldjuk meg ezeket a bonyolult problémákat, hogy ezáltal is előbbre lépünk az értelem alapján álló helyesírási készség fejlesztésében.

Nem az a célom, hogy csupán elvi fejtegetésbe bocsátkozzam, hanem a gyakorlatban előforduló káros hatásokra hívjam fel tanártársaim figyelmét a teljesség igénye nélkül, és ezt csak egyetlen, a gyakorlatból ellesett példán kívánom érzékeltetni. Nem a legkönnyebb példát ragadtam ki, de a célom az, hogy rávilágítsak az értelem és a logika szerepére a meghatározások és a szabályok elsődlegességével szemben.

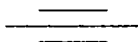
Vegyük a példát: *Délután a varjú elkezdett károgni*. Mindjárt felvetődik a kérdés, hogy az el-igekötő a *károgni* főnévi igenévhez vagy a *kezde*t létigéhez tartozik-e.

A válasz egyértelmű akkor, ha a logikai szőrendet, a nyomaték szerepét vizsgáljuk, valamint értelmileg elemezzük a mondatot. Itt ugyanis az el-igekötő nem a károgni igenévhez kapcsolódik értelmileg – mint pl. El kell olvasni. El fogom adni. El akarom játszani. stb. kifejezéseknél, ahol az el-igekötő valóban az igenévhez tartozik – nem a kezdett igéhez.

Ellenőrzésem során találkoztam azzal a meg nem alapozott, sehol le nem írt helyesírási szabállyal, amely téves nyelvszemléletet tükrözött a tanár részéről, amely így hangzott: „Ha az igekötő és az igenév között igei állítmány van, az igekötő nem az igei állítmányhoz, hanem az igenévhez tartozik. Ezt megtudjuk akkor, ha a mondatot tagadó mondatná alakítjuk” – hangzott a szabály.

Így hagyják figyelmen kívül még esetenként azt a nagyon fontos tényezőt, hogy a nyelvtan tanításának kizárólagosan gyakorlati célja van, és a nyelvtant nem a szabályokért tanítjuk. De figyelmen kívül hagyják az értelem szerepét is, mert: Az eső nem *kezdtet* *elesni*, hanem *elkezdett esni*. A varjú nem *kezdtet* *elkárogni*, hanem *elkezdett károgni*.

Az iskolai nyelvoktatás keretén belül, de az élet minden területén, ahol erre lehetőség adódik, arra kell törekedni, hogy tanításunknak gyakorlati jellege legyen. Lássuk és láttassuk meg az összefüggéseket, amelyekhez elsősorban nem a szabályokat, meghatározásokat hívjuk segítségül, hanem mindenkor az élő nyelvből kiindulva az értelem, a logika és a nyomaték szerepét vegyük figyelembe, csak ezután a szabályokat. Ez vezet el bennünket a helyes megértéshez, amely nagyban hozzájárul a tanulók logikus gondolkodásának kialakításához, amely szintén fontos helyet foglal el a NAT módszertani útmutatásában.

DR. DOMONKOS JÁNOS
Fővárosi Iskolaszatórium
Budapest

Mátyás király – Petőfi – József Attila – emlékek Diósgyőrött és Lillafüreden

Lillafüred névadása a múlt század kilencvenes éveinek elejére tehető, amikor is gróf *Bethlen András*, akkori földművelődésügyi miniszter vezette vadásztársaság érkezett e vidékre. Köztük volt a miniszter felesége, báró *Vay Lilla* is. Amikor *Vay Lilla* e gyönyörű helyet megpillantotta, elragadtatással kiáltott fel. A kellemes kirándulásra emlékezve, *Bethlen András* indítványára: 1892-ben *Lillafürednek* nevezték el e települést.

A mára Miskolchoz tartozó klimatikus üdülőhely (321 m) – a Bükk hegységben – központja a Garadna vízből mesterségesen felduzzasztott *Hámori-tónak*, melynek létesítését a vashámorok működtetésének biztosítása tette szükségessé. A tavat *Fazola Frigyes* igazgatósága (1810) idején létesítették. A zsilipszerkezet fém alkatrészeit a besztecebányai harangöntők készítették. A *Hámori-tó* fontos szerepet töltött be a korszerűsített kohászat vízgazdálkodásában (ma is hozzájárulva a Diósgyőri Acél Művek ipari vízellátásához), de a másfél kilométer hosszú tavon csónakázásra, evezésre és sporthorgászatra is kiváló lehetőség nyílik.

S a hegykoszorúval övezett, festői környezetben, a Szinva és Garadna patak találkozásánál, közvetlen a Szinva vízése mellett épült a lillafüredi *Palota Szálló Lux Kálmán* tervei alapján (1930). A *Mátyás király* korabeli magyar építészet tudományos kutatója Hunyadi korabeli várkastélyt varázsolt a Bükk természeti szépségekkel teli pontjára. A hatalmas, bástyaszerű, függőkertekkel övezett tornyos épület visszavezet bennünket hazánk dicső 15. századába.

A közeli Diósgyőrött azonban eredeti Mátyás korabeli remekmű látható, a patinás „*Diósgyőri Madonna*”! Értékeléséhez érdemes bepillantani a diósgyőri római katolikus egyház és templom történetébe. A templom és a plébánia Szent István-i alapítás. A torony ormán lévő kettős kereszt ennek bizonyága. 1313 óta itt állt a völgyben a pálosok „Az Úr Jézus Szentséges Testé”-nek